

REKABET YOĞUNLUĞU VE TEKNOLOJİ YÖNETİMİNİN MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ VE FİRMA PERFORMANSI İLİŞKİSİNE ETKİLERİ

THE EFFECTS OF COMPETITIVE INTENSITY AND TECHNOLOGY MANAGEMENT
ON THE RELATIONSHIP OF ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM AND FIRM
PERFORMANCE

Öğr. Gör. Dr. Kayhan AHMETOĞULLARI

Bursa Uludağ Üniversitesi SBMYO, Bankacılık ve Sigortacılık Programı

Prof. Dr. Rahmi YÜCEL

Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

Özet

Rekabet yoğunluğunun üst düzeyde olduğu günümüz koşullarında, firmaların istenen performans çıktılarını elde etmesi performans öncülerini daha iyi anlamasıyla yakından ilgilidir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, rekabet yoğunluğu ile teknoloji yönetiminin muhasebe bilgi sistemi aracılığıyla firma performansına etkisini incelemektir. Çalışma, Batı Marmara bölgesindeki 256 KOBİ yöneticisinden elde edilen verileri kapsamaktadır. Elde edilen veriler açıklayıcı faktör ve çoklu regresyon analizleri yardımıyla analiz edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, değişkenler alt faktörlere ayrılmış ve regresyon analizi alt bileşenler arasında yapılmıştır. Sonuç olarak, firmaların koruyucu teknoloji yönetimine yönelmeleri, iç ve dış muhasebe bilgi sistemlerinin kullanımının artması, firmaların finansal performanslarını anlamlı ve pozitif yönde artırmaktadır. Diğer taraftan rekabet yoğunluğunun, firma koruyucu teknoloji yönetiminin ve iç muhasebe bilgi sistemlerinin kullanımının artması firma Pazar performansını anlamlı ve pozitif yönde artırmaktadır. Yine rekabet yoğunluğu ve işbirlikçi teknoloji yönetiminin artması dış muhasebe bilgi sistemi kullanımını artırmaktadır. İşbirlikçi teknoloji yönetimi iç muhasebe bilgi sistemi kullanımını artırmaktadır. Son olarak, rekabet yoğunluğunun artması işbirlikçi teknoloji yönetimini artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rekabet Yoğunluğu, Teknoloji Yönetimi, Muhasebe Bilgi Sistemi, Firma Performansı.

Abstract

In today's conditions, where the intensity of the competition is high, the achievement of the desired performance outputs of the companies is closely related to the better understanding of the performance leaders. The aim of this study is to examine the effect of competitive intensity and technology management on firm performance through the accounting information system. The study covers data obtained from 256 SME managers in the West Marmara region. The data obtained were analyzed with the help of exploratory factor and multiple regression analysis. According to the exploratory factor analysis results, the variables were divided into sub-factors and the regression analysis was performed between the sub-components. As a result, the tendency of companies to preventive technology management and the increase in the use of internal and external accounting information systems increase the financial

performance of companies in a meaningful and positive way. On the other hand, the increase in the intensity of competition, the use of company protective technology management and internal accounting information systems increases the market performance of the company in a meaningful and positive way. Again, the intensity of competition and the increase in collaborative technology management increase the use of external accounting information systems. Collaborative technology management increases the use of internal accounting information system. Finally, increased competition intensity increases collaborative technology management.

Keywords: Competition Intensity, Technology Management, Accounting Information System, Firm Performance.

1. Giriş

Günümüz dünyasında rekabetçilik iki perspektiften ele alınabilir. Resmin büyük parçasını oluşturan ülkelerden irili ufaklı parçaları oluşturan şirketlere kadar daraltılabilir. Aslında şirketlerin başarısı ve rekabet edebilirliği günümüz küresel yapısında ülkelerinde rekabetçiliğini doğrudan ve önemli ölçüde etkilemektedir. Araştırmacılar gerek büyük resmi (ulusların rekabetçiliği) gerekse görece küçük resmi (şirketlerin rekabetçiliği), ki bazen çok uluslu şirketler ülkeleri tek başına geçmektedir, yansıtan çalışmalar yapmıştır. Bunlardan ilki ve belki de en önemlisi Porter (1990)'ın ortaya atmış olduğu ulusların rekabetçiliğini değerlendiren 'Elmas Modeli' olduğu söylenebilir. Ülkeler arasında (10 ülke) rekabetçi performanslarını inceleyen bu modelle, faktör koşulları, talep koşulları, ilgili ve destekleyici sektörlerin durumu ve firma yapısı, stratejisi ve rekabet durumunu şeklinde dört temel rekabet performansı belirleyici tespit edilmiştir. Ayrıca devletin rolü ve şans faktörü de bu ana unsurları destekler nitelikte düşünülmüştür. Ancak bu modelin daha sonra bazı kusurlu varsayımlara sahip olduğu gözlenmektedir. Bunların en önemlilerinden biri, Porter'ın rekabet edilebilirlik analiz çevresinin küçük ve açık ekonomiler için eksikliklere sahip olduğuna dikkat çekilmesidir (Bellak ve Weiss, 1993). Kao ve arkadaşları (2008) ulusal rekabetçilik performansını değerlendirmek için literatüre farklı bir metodoloji sunmaktadır. Çalışma Güneydoğu Asya'daki 10 ülkeden şirket yöneticileri, hükümet yetkilileri ve akademisyenlerden oluşan karma yapı üzerinde nicel verilere dayanan (anket çalışması ile) karmaşık ulusal rekabetçilik kavramını ölçülebilir bir kritere göre yapılandırmaktadır. Ulusların rekabetini temelde ekonomi, teknoloji, insan kaynakları ve yönetim olarak dört boyutta ele almaktadır. Bu kapsamda bu çalışma ulusal rekabetçiliğin göstergelerinden ziyade şirketlerin rekabet edebilirliklerinin ölçülerine odaklanacaktır. Bu noktada mevcut küresel ve dijital dünyada ulusal ve uluslararası rekabetçi avantajları artıran en kritik kavramlardan biri teknolojidir. Teknoloji gelişmelere ayak uydurmak stratejik üstünlük sağlamak ve daha bir çok işleme başarısını arttırmak için endüstri 0.4 çağında bir zorunluluktur. Bu çalışmada teknoloji kadar önemli olan teknolojinin doğru kullanılmasını sağlayan teknoloji yönetimi kavramı üzerinde durulmaktadır. Genel olarak bilgi, üretim ve yönetim teknolojileri bulunmakta ve bunların da iyi yönetilmesi en az bu teknolojilerin sağlanması kadar önem arz etmektedir. Teknolojilerdeki baş döndürücü değişim ister istemez firmaların en önemli karar ve yönetim mercilerinden olan muhasebe bölümünü ve muhasebe bilgi sistemini etkilemektedir. Bilhassa bilgi teknolojilerini ilgilendiren kısmın iyi yönetilmesi muhasebe bilgi sistemlerinin daha şeffaf, hızlı, pratik ve

güvenilir değerlendirmeler yaparak ilgili taraflara yardım edecektir. Bu noktada bu çalışma şirketlerin teknoloji yönetiminin optimum yapılmasıyla muhasebe bilgi sistemlerinden daha fazla yararlanmalarını sağlaması beklenmektedir. Bu bağlantıdan hareketle teknoloji yönetiminin iyi gerçekleştirilmesi bir diğer yönetim içeriğine sahip muhasebe bilgi sistemlerinin daha etkin kullanılmasında rolü nasıldır? Sorusu araştırmanın önemli bir çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Teknoloji sisteminde ortaya çıkabilecek herhangi bir değişim organizasyonların amaçları, yapıları ve yönetim sistemleri üzerinde önemli etkiler yapmaktadır. Bu kapsamda, teknoloji, mutlaka yönetilmesi icap eden ve aslında çok efektif yönetilmesi gereken bir olgudur. Bu kapsamda üzerinde hassasiyetle durulması önem arz eden nokta, teknolojinin sadece üretim araçlarına dönük teknik boyutlar değil, aynı zamanda yönetim ve organizasyon sürecinde güncelleştirilen bilgilerin ve çağdaş yönetim tekniklerinin de teknoloji doğrultusunda değerlendirilmesi gerekmektedir (Öğüt, 2000: 149). Bu bağlamda yönetim bilgi sistemlerinin önemli bir bileşeni olan muhasebe bilgi sistemleri (MBS), bilgi ve teknolojiler (BT) alanına dahil edildiğinde, firmaların ekonomik ve finansal alanıyla ilgili konuların yönetilmesine ve kontrol edilmesine yardımcı olmak için tasarlanmış bir araçtır. Öte yandan teknolojiye dayalı inovatif bir yapıyı oluşturmak ve bunun teşviği özelde daha iyi firma performansı genel de rekabetçi bir konumu mümkün kılar (Granda, vd., 2011).

Firmalar için performansı geliştiren unsurların belirlenmesi ve artırılması oldukça önem arz eden bir konudur. Yönetim bilgi sistemlerinden biri ve işletmenin stratejik ve rekabet avantajı sağlayacak ardından performansını geliştirecek en önemli etkenlerden bir de muhasebe bilgi sisteminin kullanılmasıdır. Diğer taraftan bilgi sistemlerinin ve günümüz firmalarının vazgeçilmezi olan teknolojinin de sağlanması kadar önemli olan iyi yönetilmesi bu performans çıktılarına yansımaktadır. Literatürde bilhassa KOBİ nezdinde muhasebe bilgi sisteminin kullanılmasının firma performansı ile ilişkisini (Esmeray, 2016; Croteau ve Bergeron, 2001; Granda, vd., 2011; İsmail ve King, 2005; Soudani, 2012; Kouser, vd., 2011; Ashhari ve Nassir, 2010; Patel, 2015; Munaf, vd., 2019; Hosain, 2019; Ahmad ve Al-Shbiel, 2019; Al-Najjar, 2017) inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Bilgi teknolojilerinin iyi yönetilmesinin muhasebe bilgi sistemlerinin aktif kullanımı için hayati önemi yadsınamaz. Bu nedenle alanda daha fazla çalışılan büyük işletmelerin teknoloji yönetiminden ziyade küçük işletmelerin, gerek esnek yapıları gerek daha iyi değişime tepki vermeleri açısından, bu (bilgi teknolojileri gibi) teknolojileri iyi yönetmesi ve bunun performanslarına etkisi merak avertedir. Nitekim bilgi teknolojilerine yatırımın ve iyi teknoloji yönetiminin firma performansına, finansal karlılıklarına önemli etkisini gösteren çalışmalarda mevcuttur (Menechemi, vd., 2006; Huang ve Liu, 2005; Ravichandran ve Lertwongsatien, 2005; Dos Santos ve Petters, 1995; Lai, vd., 2006; Cheng, vd., 2011; Tasleem, vd., 2019). Öte yandan teknoloji yönetiminin uzun vadede başarı ve rekabet üstünlüğü sağlamak açısından kalite ve yenilik performansına (Prajogo ve

Sohol, 2006), lojistik performansına (Brah ve Lim, 2006), operasyonel performansına (Kuruppuarachchi ve Perera, 2010) ve organizasyonel performansına (Tasleem, vd., 2016) etkileri de teknoloji yönetiminin yoğun rekabet ortamı ile performans ilişkisinin önemini (Yıldız ve Sayın, 2019; Andrevski, vd., 2014) ve başarı sağlamanın bunlarla beraber muhasebe bilgi sistemlerini aktif ve etkin kullanmaktan (Ahmad ve Al-Shbiel, 2019; Al-Najjar, 2017) geçtiğini göstermektedir. bu çalışmada, küçük ve orta ölçekli işletmelerin teknoloji yönetimleri ile muhasebe bilgi sistemlerini birlikte kullanmalarının hem kendi aralarındaki ilişkileri hem de ayrı ayrı ve birlikte firma performansına nasıl yansıdığını ölçmeye dönük veriler test edilecektir. Çalışmanın teknoloji yönetimi ile muhasebe bilgi sistemlerini kullanımın ilişkisini inceleyerek önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir. Ayrıca literatürde görece az değinilen muhasebe bilgi sistemlerini kullanmanın firma performansına yansımaları ve teknoloji yönetiminin firma performansına etkisi ele alınarak mevcut kapsam daha da genişletilecektir. Son olarak rekabet sıklığını ölçmeye dönük ifadeler yardımıyla firmaların rekabet yoğunluğu algılarının bu değişkenlerle (MBS, TY, FP) ilişkisi değerlendirilerek farklı bir özgünlük katılmaktadır.

İster ulusal bazda ister uluslararası bazda olsun yapılan bu çalışmalar, yönetim bilgi sistemlerinin ve karakteristiklerin alt bileşenlerinden teknoloji yönetimi ve rekabet yoğunluğu ve bunların firma finansal ve pazar performansında yansımalarına görece az yer vermiştir. Bu çalışmada, bu boşluk doldurulmakla beraber, çalışmaya farklı bir boyut daha kazandıran muhasebe bilgi sistemlerinin aracılığıyla nihai performans etkisinin olup olmadığı da analiz edilmiştir. En nihayetinde, gerek rekabet yoğunluğunun teknoloji yönetimine, gerek rekabet yoğunluğunun muhasebe bilgi sistemine, gerek teknoloji yoğunluğunun muhasebe bilgi sistemine ve muhasebe bilgi sisteminin de firma finansal ve pazar performansına etkileri ele alınmıştır.

2. Kavramsal çerçeve

Bu bölümde kavramsal çerçeve anlatılmaktadır. Rekabet yoğunluğu, teknoloji yönetimi, muhasebe bilgi sistemleri ve firma performansı kavramları kısaca ve alandaki çalışmalar açısından değerlendirilmektedir.

2.1. Rekabet yoğunluğu

Rekabet, ‘aynı amacı güdenler arasındaki yarışma’ olarak tanımlanabilir (TDK, 2017). Bu çekişmenin şiddeti de rekabet yoğunluğu olarak tanımlanabilir. Rekabet yoğunluğunun çok fazla olduğu koşullarda ki her geçen gün bu yoğunluk küreselleşmeyle beraber artıyor, Türkiye gibi gelişmekte olan ve %99’u KOBİ’lerden oluşan işletmelerin, başarılı olabilmeleri için, ileri teknoloji gerektirmeyen ürünlerde pazardaki fırsatlara karşı öncü olmak, yeniliğe açık olmak ve yeni ürün geliştirmede esnekliğin avantajını da kullanarak öncü rol oynamak gerekmektedir. Aksine sürdürülebilir yeniliğe kapalı bir örgüt yapısı, kısmi bir açık kültür ve esnekliğin zayıflığı işletmelerin rekabet avantajını kaybetmelerine neden olur. Bu görüşü, yenilikçiliğin firmaların belirli özelliklerini veya dış çevre ve yapısal faktörlerin etkilerini incelemek yerine firmaların stratejik oryantasyonuna bağlayarak ele alan Laforet (2007) desteklemektedir. Bir başka tanıma göre, bir firmanın rakipleri tarafından dayatılan, odadaki firmanın stratejik tepkisini harekete geçirecek gerginliğin derecesidir (Wu ve Pangarkar, 2010: 506).

Porter (2008) rekabeti şekillendiren güçleri belirlerken, uzun vadede müşteriler, tedarikçiler, girişimciler, ikame teklifleri ve mevcut rakiplerin yoğunluğu firmaların sektör farkı gözetmeksizin karlılıklarında etkin güçler olacağını ileri sürmektedir. Yani akıllı müşteriler sizi birbirinize düşürerek fiyat indirmeye zorlarken, güçlü tedarikçiler yüksek fiyat isteyerek karınızı sınırlandırabilir. Benzer şekilde, yeni kapasitelerle donanmış ve pazar payına aç, gözü yükseklerde girişimciler oyunda kalmanız için gereken yatırımı kilitleyebilirken, ikame teklifleri de müşterileri cezp edebilir. Buna en bariz örneklerden biri olarak ticari havacılığı ele alırsak; rekabet o kadar yoğundur ve beş kuvvet de o kadar güçlüdür ki en düşük karlı sektörlerden biri olarak kalmıştır. Bu sektörde, mevcut rakipler yoğun olarak fiyat üzerinden rekabet ederken, müşteriler en iyi teklifi esas alacağından vefasızdır. Dahası uçak ve motor üreticileri, sendikacı emek gücü hava yolunun karından aslan payını kapmak için pazarlık ederler. Sektöre sürekli yeni oyuncular girerken, otomobil gibi ikameleri zaten mevcuttur (Porter, 2016:57). Tüm bunlar Porter'ın ortaya atmış olduğu rekabet gücünü etkileyen faktörlerin aynı zamanda rekabetin yoğunluğunu da etkileyeceğini göstermektedir. Bu sebeple çalışma Batı Marmara Bölgesindeki KOBİ'leri kapsamı hasebiyle bu faktörlerin her biri gerek rekabet edebilme yeteneğine gerekse rekabet yoğunluğunun önemine vurgu yapmaktadır.

2.2. Teknoloji yönetimi

Teknoloji, insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç ve gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü olarak tanımlanabilir¹. Teknoloji yönetimi ise, bir organizasyonun stratejik, taktik ve operasyonel hedeflerinin biçimlendirilmesinde ve bunlara ulaşılmasında ihtiyaç duyulan teknolojik kapasitenin planlanması, geliştirilmesi ve uygulanması sürecidir. Yani, yöneticilik ile teknik uzmanlık arasında bağlantıyı sağlamak ve teknoloji transferi, teknoloji pazarlaması, teknoloji planlama, araştırma ve geliştirilme, tasarım, imalat, prototip oluşturma, patent ve fikir geliştirme ve bunları sınama gibi teknoloji terimlerine ve teknoloji geliştirilmesine dönük faaliyetler bütünüdür. Bunlar gerçekleştirilirken modern yöneticilik kavramlarından planlama, örgütlenme, yürütme, koordine ve denetim unsurlarının dikkate alınması ile elde edilen teknolojinin yönetimi gerçekleştirilmiş olacaktır. Öyle ki teknolojinin organizasyonlara adaptasyonu ve yönetimi, teknolojinin imal edilmesi kadar önemli ve bütün organizasyon olarak hedeflerinin başında gelmektedir (Öğüt, 2000: 148). Genel olarak teknolojiyi üretimle, bilgi ile ve yönetimle ilişkilendirmek mümkündür. Rekabet yoğunluğunun fazla olduğu sektör ve zamanlarda bilhassa bilgi ve yönetimle ilgili teknolojiler muhasebe bilgi sistemleri, firma performansı açısından ehemmiyet kesp eder.

Teknoloji yönetimi ile ilgili iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. ilk olarak firma düzeyinde teknolojilerin planlanması, koordine edilmesi ve yönlendirilmesi esasına dayanan mikro yaklaşımdır. İkinci olarak, ülke genelinde teknolojik öngörü, teknolojik planlama, bilim-teknoloji politikasının tespiti, uygulanması ve denetimini kapsayan makro çerçeveli süreçlerdir. Teknoloji yönetimini firma bazlı ele almak, nitelikli insan gücü kaynaklarını optimal süreçte planlamak, örgütlenme ve koordine etmek suretiyle işletmenin karını ve üretimini hedeflenen noktaya getirmektir (Kurtulan, 2009: 14). Bu noktada bu çalışma firma

¹ http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5940f538383db0.07914390

temelli teknolojik yönetimin amaçları doğrultusunda, bilgi sistemlerinden muhasebe bilgi sisteminin teknolojik rolü ve performansa ne ölçüde yansıdığını ölçmeyi hedeflemektedir.

İletişim teknolojisindeki dramatik değişimler, dünyayı ve devasa şirketleri küçültmüş ve ticaret ve rekabet ortamını oldukça genişletmiştir. Bu rekabetçi ortamda yüksek rekabet yoğunluğunda sürdürülebilirlik kazanmak için değişen teknolojileri takip etmek ve enformasyona dayalı yeni stratejiler geliştirmek bir adım öne çıkmayı sağlayacaktır. Böylesi bir ortamda rekabet üstünlüğü sağlayarak konumlanmak bilhassa bilgiye dayalı ve dijitalleşmeyi içeren teknolojilerle mümkün olmaktadır. Bu teknolojilere ulaşmakla beraber bunların iyi yönetilmesi, üretimi ile beraber gerçekleştirilmelidir. Teknoloji yöneticilerinin en önemli yardımcıları bilgi teknolojilerine sahip olmalarıdır (Özkan, 2006: 108-109). Bu noktadan hareketle, Türkiye’deki firmaların %99’u KOBİ’lerden oluşması ve uğraşılan alan ne olursa olsun globalleşmeyle, bilişim ve teknolojinin öne çıktığı rekabetin de bir o kadar yoğun olduğu ülke şartlarında, firmaların daha iyi performans çıktıları elde etmek adına teknoloji yönetimine odaklanması olanca faydalı olacaktır. Öyle ki Kao ve arkadaşları (2008) Güneydoğu Asya’da yer alan 10 ülkenin ulusların rekabetçi performanslarını değerlendirirken teknoloji yönetiminin de önemini vurgulayarak bu çalışma kapsamında teknoloji yönetimi performansı ilişkisine destek sağlamışlardır. Diğer taraftan Güral ve Çağlıyan (2011: 454) da stratejik teknoloji yönetimi ve teknoloji kullanımının firma performansına etkisinin anlamlı ve pozitif olduğunu teyit etmiştir.

2.3. Muhasebe bilgi sistemi

Kuruluşların parasal ve ekonomik işlevlerini yönlendirmek için bilgi teknolojisi (BT) veya bilgi sistemleri ögesini kullanan bir aracı muhasebe bilgi sistemi olarak tanımlamak mümkündür (Hosain, 2019: 134). Muhasebe bilgi sistemi (MBS), finansal muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesini içine alan mali nitelikteki geçmişe ait ve geleceğe dönük verileri bilgi kullanıcılarının taleplerini karşılayacak niteliklerde bilgilere dönüştüren, raporlayan ve ilgili kişilere sunan bir bilgi sistemidir (Sürmeli, 1996:32). Gündoğmuş ve Köroğlu (2016:5)’nin Minars (2003)’dan aktardığına göre MBS, talepkarlara istenen enformasyonu sunmak adına veri toplama, kayıt etme, özetleme, analiz etme ve muhasebeyle ilgili bilgi yönetim teknikleri aracılığıyla birbiriyle ilişkili her türlü bilgiyi içine alan ve sistematize eden bir bütündür. Muhasebe Bilgi Sistemi’nin ana işlevi geçmiş, şimdiki ve gelecekteki ekonomi olaylarına nicel değer atamaktır. MBS gelir tabloları, finansal durum tablosu ve nakit akım tablosu gibi finansal tabloları hazırlar. Sistem, verileri işleyecek ve bunları iç ve dış kullanıcılar gibi çok çeşitli kullanıcılar tarafından kullanılacak muhasebe bilgilerine dönüştürecektir (Francis ve Olayemi, 2016: 3).

Her geçen gün bilgi, birçok işletme, ekonomi ve toplum için temel ve en önemli kaynaklardan bir olmuştur. Bundandır ki işletmelerin temel de rekabet gücü elde etmeleri, elle tutulur ürünlerden fiziksel olarak varlığı olmayan soyut bilgi unsuruna, entelektüel değerlere dönüşmüştür. Dahası, kaliteli bilginin başarıda önemli bir rol oynadığına her geçen gün birçok işletme şahit olmaktadır (Dinç ve Abdioğlu, 2009:158). Bilginin bu kadar gereklilik olduğu ortamda, en önemli iç ve dış bilgi sağlayıcılardan biri olan ve diğer işletme fonksiyonlarıyla da doğrudan veya dolaylı ilintisi olan muhasebe ve ayrıca muhasebeyle ilgili bilgilerin teminini kolaylaştıran muhasebe bilgi sistemi, gerek firma performansında, gerek rekabet üstünlüğü sağlamada maliyet ve fiyat kalemleri gibi önemli kalemleri yöneterek başarılı olacaktır. Bu

amaçla işletmelerde oluşturulan bilgi sistemleri, organizasyonu yönetebilmek ve karar verme mekanizmalarını desteklemek amacıyla gerek duyulan bilgiyi cem etmek, yoğurmak, muhafaza etmek, ve dağıtmak gibi birbiri ile doğrudan ilintili bileşenlerin ortaya çıkardığı bir yapıdır (Dinç ve Abdioğlu, 2009:162). Bilgi sistemlerinin en önemli alt bileşenlerinden biri olan muhasebe bilgi sisteminin işletmelerde temelde beş ana konuda bilgi üretir (Güzel ve Mersin, 2007:174):

- Uzun vadeli planların hazırlanması ve bunlarla ilgili stratejilerin geliştirilmesi,
- Firma kaynaklarının dağılımı ile ilgili kararlar,
- Faaliyetlerle ilgili maliyet planlaması ve kontrolü,
- Performans ölçümü ve değerlendirilmesi,
- Kanunen gerekli finansal bilgilerin oluşturulması ve raporlanması

Muhasebe sistemleri genel olarak iki ana alt başlığa ayrılmıştır. Bunlardan ilki olarak yönetim muhasebesi, firma yöneticilerinin, firmanın esas amaçlarını gerçekleştirmek için ihtiyaç duyulan finansal bilgileri üretme ve raporlama işlevini gerçekleştirir. Bu nedenle muhasebe bilgi sisteminin temel ilgi alanlarından ilk dört maddeyle doğrudan bağlantılıdır. Firmanın kaynaklarının sağlanması ve etkin kullanılmasını sağlayan maliyet muhasebesi yönetim muhasebesinin en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Bu bakış açısına göre de, gerek yönetim gerekse finansal muhasebe için bilgi üretir. Yönetim ve maliyet muhasebesi değer zincirini oluşturan tüm fonksiyonların yönetim ve koordinasyonunda yöneticilere bilgi sunar. Bu koordinasyonun başarılı yürütülebilmesi işletmelerin bilgi sistemlerine ve bilgi teknolojileri tabanlı programlarına dayalıdır. Yukarıda belirtilen son madde gereği ise, genel muhasebe diye de adlandırılan finansal muhasebe dış bilgi kullanıcılarına bilgi sağlar (Güzel ve Mersin, 2007:174).

Muhasebe bilgi sistemleri içerisinde yer alan ve günümüz koşullarında yeni gelişmelere neden olan yönetim ve maliyet muhasebesi konusu stratejik yönetim muhasebesi ve stratejik maliyet yönetimi gibi yeni boyutlar kazanmıştır. Esasında temel de strateji kavramı uzun dönemli tahminler ve planlar yapmayı ele almakla beraber, ürünleri ve maliyetleri daha tasarım aşamasındayken sorunların fark edilmesini ve ivedilikle düzeltilmesini kapsayan kaizen maliyetleme, faaliyet tabanlı maliyetleme, değer zinciri yaklaşımı, benchmarking gibi yeni yaklaşımların doğmasına neden olmuştur (Ahmetoğulları, 2014). Bu ve literatürdeki noktalardan hareketle işletmelerin teknoloji yönelimli olması ve nihayetinde bu yeni yaklaşımları benimsemesi muhasebe bilgi sistemi kullanım düzeyini artıracaktır. Dahası rekabet yoğunluğunun oldukça fazla olması stratejik üstünlük sağlamak için gerekli kalemelerden biri ve belki de en önemlisi olan muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeyini artıracaktır.

2.4. Firma performansı

TDK'ya göre performans, 'başarım', yani bir firmanın yer aldığı sektörde farklılaşmasını sağlayan yeteneği ve bilgisini ölçmeye yarayan kavramdır. Başka bir tanıma göre, bir firmanın performansı yer aldığı sektörde ve ekonomik yapıda varlığını sürdürebilme yetisidir (Nzuve ve Omolo, 2012:48). Ahmetoğulları (2014: 80)'nın Nzuve ve Omolo (2012)'dan aktardığına göre, her firmanın belli amaçları vardır ve bu amaçlara ulaşmak adına organizasyonun verimliliği olarak da tanımlanabilir.

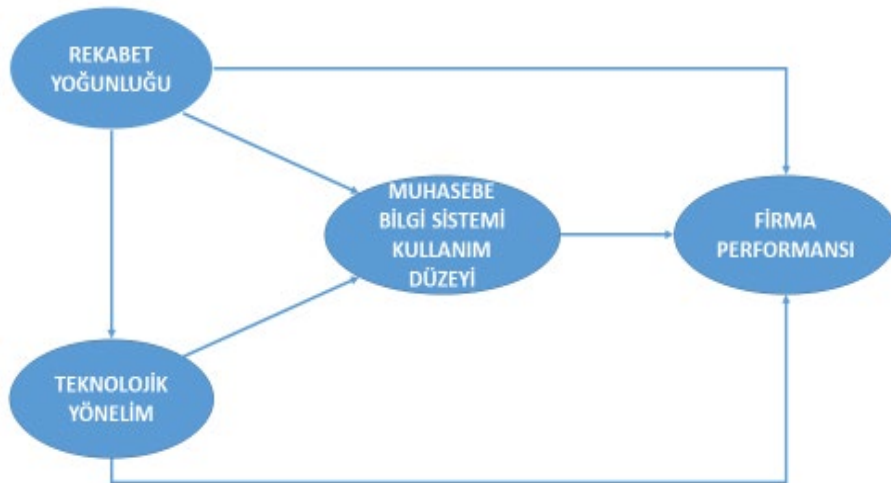
Performans ölçümleri içinde, bir firmanın performansını objektif olarak gösteren, satışların geri dönüş oranı, yatırımların geri dönüşü, varlıkların geri dönüşü gibi finansal ölçümler ilk olarak göze çarpmaktadır. İkinci olarak, pazara dayalı ölçümler ki bunlar, piyasa katma değeri olarak da ifade edilen, bir şirketin hissedar servetini ne kadar iyi ürettiğini değerlendirmenin en doğru yolu olarak tanımlanabilir. En nihayetinde de, nitel ölçümler olarak ki bunlar, etik davranış, performansla paydaşların memnuniyeti, müşteri memnuniyeti ve performansla yönetim memnuniyeti gibi öznel performans alanları olarak ifade edilebilirler. Dahası nitel ölçümler, çalışan memnuniyeti, teslimat performansı, süreç iyileştirme, malzeme parça teslim süresi, işlem süresi, son dönem performansı, kalite, makine esnekliği gibi kavramları da içerebilir. Bu noktadan hareketle objektif ve rasyonel sonuçlarla ölçümler yapan ilk ölçüm düzeyi finansal ölçümler iken diğer iki ölçüm seviyesi pazar performans ölçüm seviyesidir. Bu iki ölçüm de birbiriyle bağlantılıdır. Pazar performans ölçümlerinin değerlendirilmesi sayesinde, finansal ölçümler yardımıyla görülemeyen örgütsel süreçler ve sonuçlar hakkında değerlendirme yapılabilmektedir. Esasında, pazar performans ölçümleri maddi olmayan varlıkların ve şirket değerinin ana unsurlarının göstergeleridir. Bundandır ki pazar performans, gelecekte ki finansal performansın, geleneksel muhasebe ölçümlerine göre daha iyi yordayıcısı konumunda olabilir ki bu nedenle iyi açıklanması elzemdir (Jusoh ve Parnell, 2008:7-8). Tüm bunlardan ve muhasebe bilgi sistemindeki performans ölçüm ve değerlendirme özelliğinden hareketle, muhasebe bilgi sistemi ile firma performans ölçüm sistemleri arasında doğrudan bir ilişki olduğu aşikardır. Burdan hareketle, firmaların muhasebe bilgi sistemini kullanım düzeyleri artmasıyla birlikte finansal ve pazar performans düzeylerinin de artması beklenir.

3. Araştırmanın modeli, hipotezleri ve yöntemi

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri, modeli ve yöntemi hakkında bilgi verilmektedir. Sırasıyla kavramsal yapıya dayalı hipotezler ve hipotezlere dayalı hipotetik model ifade edildikten sonra yöntem kısmına geçilmiştir.

3.1. Araştırma hipotezleri doğrultusunda ortaya çıkan model

Araştırma çerçevesinde ortaya çıkan teorik model Şekil 1'deki gibidir.

Şekil 1. Araştırma hipotezleri doğrultusunda ortaya çıkan model

3.2. Araştırmanın evren ve örnekleme

Her geçen gün rekabetin sınır tanımadığı ortamda farklılaşmanın ve üstünlük elde etmenin en önemli argümanları, teknolojik oryantasyon, muhasebe bilgi sisteminin aktif kullanılması olarak sıralanabilir. Bu doğrultuda, çalışmanın evreni Marmara Bölgesinin Batısındaki bazı illerdeki her kademe yöneticilerden oluşmaktadır. Evrenin tam olarak belirlenmesinin güç olduğu durumlarda örnekleme belirleme yöntemine göre örneklem belirlenmiş ve nihayetinde evreni temsil yetisi olan 256 denekle analizler yapılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemiyle elde edilen veriler, gerek zaman maliyet kısıtları gerekse hedef kitleye ulaşmanın güçlüğü hasebiyle yeterli düzeyde kabul edilmiştir.

3.3. Veri toplama tekniği ve veri toplama araçlarının geliştirilmesi

Çalışma bulguları, Marmara bölgesinin batısındaki üretim işletmelerinin her kademe yöneticilerine yüz yüze anket yöntemiyle toplanan verilerin analiz edilmesiyle sağlanmıştır. Elde edilen verileri toplama sürecinde 30 denek üzerinde pilot çalışması yapılmış ve güvenilirlikleri düşük olan ifadeler analizden çıkarılarak ankete son hali verilmiştir. Dahası, rassal olarak seçilen deneklerden 275'i ankete katılmayı kabul etmiş ve sorunlu anketler analizden çıkarılarak 256 denekle analize devam edilmiştir. Çalışmanın verileri 01.01.2019-10.06.2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Rekabet yoğunluğu, teknoloji yönetimi (oryantasyonu), muhasebe bilgi sistemi ve firma performansı değişkenler için daha önce geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiş ölçekler, ufak uyarlamalarla çalışmada kullanılmıştır. Değişkenlerin ölçümünde 5'li Likert Ölçeği kullanılarak analizler SPSS 21 Paket Programı yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

• Rekabet yoğunluğu

Rekabet yoğunluğu ölçeği, güvenilirlik ve geçerlilik sonuçlarına bakılarak her bir ifade için incelenmiştir. Toplam 7 ifadeden oluşan ölçekler gerekli incelemeler ve analizler sonucu bir ifadenin çıkarılması ile 6 soruya düşürülmüş ve tek faktör de ele alınmıştır. Öyle ki “pazara yeni ürün sunum sıklığı” ifadesi faktör yüklerinin düşük çıkması ve güvenilirliği düşürmesi gerekçesiyle analizlerden çıkarılmıştır. Kalan altı ifadeden bazıları, “ana rakiplerin sayısı, sektördeki teknolojik değişimlerin sıklığı, fiyat rekabetinin sıklığı” gibi sorulardan oluşmaktadır. İfadelere verilen cevaplar 1 ile 5 aralığında değer almış (1=Hiç yok, 3=Biraz, 5=Çok fazla) güvenilirlik ve geçerlilik ölçümleriyle nihai hali verilmiştir. Ölçek ifadeleri oluştururken Morgan ve arkadaşlarının (2004) yanı sıra Baines ve Langfield-Smith (2003)'in çalışmalarından yararlanılarak düzenlenmiştir.

• Teknoloji yönetimi

Teknoloji yönetimi değişkeni için, Kao ve arkadaşlarının (2008) kullandıkları 7 ifadeden oluşan ölçek Türkçeye uyarlanarak kullanılmıştır. Türkçeye uyarlama sürecinde, uzman üç akademisyen incelemesi sonucunda, kültürel farklılıklar da göz önüne alınarak çeviri-tekrar çeviri yapılarak nihai hali verilmiştir. Teknoloji yönetimi değişkenine ait *‘firmamızın finansal kaynaklarının yetersizliği teknoloji geliştirmemizi olumsuz etkilemektedir, geliştirilen teknolojilerin telif haklarıyla korunması teknoloji paylaşımını engeller’* ifadeleri olumsuz anlamlar içerdiği için kodlamaları ters kod olarak gerçekleştirilmiştir. 1 ile 5 arasında değerler alan teknoloji yönetimi değişkeni (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 3=Ne katılıyorum/Ne katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) güvenilirlik ve geçerliliği oldukça yüksek olduğu için olduğu gibi analize dâhil edilmiştir.

- Muhasebe bilgi sistemi

Muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeylerini ölçen 9 ifadeden oluşan 5’li likert ölçümü yapılmıştır. İfadelerden bazıları “MBS sistematik ve düzenli olarak stratejik karar almada kullanacağınız bilgi ve raporlar sağlar mı? MBS gereken bilgiye gerektiği zaman acilen ulaşmanızı sağlar mı? MBS gelecekteki olaylarla ilgili tahminlerde bulunmanızı sağlar mı? Gibi sorulardan oluşmaktadır. Değişkenleri ölçen ifadeler (1= Çok sınırlı, 3= Kısmen, 5=Çok geniş kapsamda) verilen cevaplar doğrultusunda güvenilirlik ve geçerlilik testleri yapılmıştır.

- Firma performansı

Firma performansını ölçmeye dönük 9 ifadeden oluşan 5’li likert ölçümü gerçekleştirilmiştir. İfadelerden bazıları, “üretimle ilgili hedeflere ulaşmada başarılıdır, kaliteyle ilgili hedeflere ulaşmada başarılıdır, karla ilgili hedeflere ulaşmada başarılıdır” gibi sorulardan oluşmaktadır. Firma performansını ölçmek için oluşturulan değişkene ait ifadeler (1=Kesinlikle katılmıyorum, 3=Kısmen katılıyorum, 5= Kesinlikle katılmıyorum) verilen cevaplar doğrultusunda güvenilirlik ve geçerlilik testleri yapılmıştır. Firma performansı ölçeği oluşturulurken Li ve arkadaşlarının (2006) yanı sıra Baines ve langfield-Smith (2003)’in ölçeklerinden yararlanılmıştır.

4. Bulgular

Araştırma doğrultusunda deneklerin demografik özellikleri incelendiğinde, araştırmaya katılanların %79,2’si bay, %18,8’i bayan; %78’i evli, %19,2’si bekar; bağlı bulunduğu üretim firması açısından %56,5’i ulusal, %30,2’si uluslar arası faaliyet göstermektedir. Dahası, %46,3’ü AR-GE bölümlerinin olduğunu söylerken, %37,6’sı Ar-GE bölümlerinin olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların, %28,6’sı Ön lisans ve altı, %42,7’si Lisans, %12,5’i lisansüstü kalan kısmı ise doktora bitirdiğini ifade etmiştir. Araştırmanın esas aldığı üretim işletmeleri %80,8 orana sahipken katılımcılardan %10,2’si hizmet sektöründe yer aldıklarını ifade etmiştir. Nihayet katılımcıların %32,9’u işletme sahibi/ortağı, %20’si Üst kademe yönetici, %26,3’ü ise orta kademe yöneticilerden oluşurken kalan kısmı diğer grubuna girdiği ifade etmiştir. En nihayetinde, firmaların %52,2’sinin ihracat yaptığı %42’sinin ise ihracat yapmadığı gözlemlenmiştir.

Değişkenlere ait normallik varsayımını test etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda her bir değişkene ait basıklık ve çarpıklık değerlerinin kabul edilebilir sınırlar dâhilinde olduğu gözlenmiştir. Tabachnic ve Fidell (2015)’e göre çoklu normallik varsayımı sağlanmadığı durumlarda değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılır. Bu değerler +1.5 ile -1.5 Aralığında normallik varsayımına uygun olduğunu belirtmiştir. Ayrıca George ve Mallery (2010) de benzer şekilde bu değerlerin +2 ile -2 Aralığında basıklık ve çarpıklık değerlerine sahip olan verilerin normal dağılım gösterdiğini ifade etmiştir. Bu çalışmada ortaya çıkan basıklık ve çarpıklık değerlerini dikkate alarak verilerin normal dağılımı teyit edilmiştir.

Değişkenlerin geçerliliği ve güvenilirliğini ve faktör bileşenlerini açığa çıkarmak için açıklayıcı faktör analizi ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’deki gibidir.

Tablo 3. Açımlayıcı faktör analizi ve güvenilirlik sonuçları

Faktörler	Değişkenler	Ort.	Faktör Yükleri	Güvenilirlik	Açıklanan Varyans	Öz Değer	Değerlendirme Kriterleri
Rekabet Yoğunluğu	RY1	3,8287	,675	0,669	38,147	2,289	Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: 0,689 Approx. Chi-Square: 205,821 Barlett’s Test of Sphericity: 0,000 Extraction Method: Principal Components Açıklanan Varyans Toplamı: 38,147
	RY2	3,4143	,647				
	RY3	4,0956	,637				
	RY4	3,4940	,631				
	RY5	3,3904	,588				
	RY6	2,9323	,514				
Teknoloji Yönetimi	İTY1	3,1765	,868	0,822	51.686	3.101	Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: 0,808 Approx. Chi-Square: 525,936 Barlett’s Test of Sphericity: 0,000 Extraction Method: Principal Components Rotation Method: Varimax Açıklanan Varyans Toplamı: 69.025
	İTY2	2,6824	,866				
	İTY3	2,4039	,791				
	İTY4	2,8549	,605				
	KTY1	3.2449	,923	0,592	17.340	1,040	
	KTY2	2,8863	,669				
Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanım Düzeyi	İÇMBS1	3,7373	,882	0,839	15,873	1,429	Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: 0,828 Approx. Chi-Square: 1123,498 Barlett’s Test of Sphericity: 0,000 Extraction Method: Principal Components Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization Açıklanan Varyans Toplamı: 66,134
	İÇMBS2	3,7216	,875				
	İÇMBS3	3,8588	,736				
	İÇMBS4	3,7216	,706				
	DIŞMBS1	3,4196	,926	0,850	50,261	4,523	
	DIŞMBS2	3,4667	,911				
	DIŞMBS3	3,2118	,749				
	DIŞMBS4	3,0588	,577				
	DIŞMBS5						
		3,3804	,568				
	FİPER1	3,7647	,829		47,857	4,307	

Firma Performansı	FİPER2	3,8314	,771	0,811			Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: 0,849 Approx. Chi-Square: 935,352 Barlett's Test of Sphericity: 0,000 Extraction Method: Principal Components Rotation Method: Varimax Açıklanan Varyans Toplamı: 62,337
	FİPER3	3,7294	,689				
	FİPER4	3,7098	,680				
	FİPER5	3,8392	,536	0,799	14,479	1,303	
	FOPER1	3,9804	,838				
	FOPER2	4,0588	,817				
	FOPER3	4,1176	,740				
	FOPER4	4,1765	,574				

Tablo 3 incelendiğinde, rekabet yoğunluğu değişkeninin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve kabul edilebilir güvenilirlik düzeyini (0,669) yansıttığı görülmektedir. Diğer taraftan teknoloji yönetimi değişkeni işbirlikçi teknoloji yönetimi ve koruyucu teknoloji yönetimi olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir değişkenin geçerliliğini gösteren faktör yükleri oldukça iyi olmasına rağmen görece örneklem ve ifade sayısından kaynaklı koruyucu teknoloji yönetimi boyutunun güvenilirlik düzeyi düşük (0,592) çıkmaktadır. Ancak literatürde geçerliliğin sağlandığı değişkenler için güvenilirlik de sağlanmış varsayıldığına dayanarak güvenilir kabul edilmektedir. Öte yandan muhasebe bilgi sistemi değişkeninin muhasebenin yapısı gereği bilgi kullanıcılarını en temel düzeyde sınıflayan iç ve dış bilgi kullanıcılarına dayanarak iki boyutta faktör ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda gerek faktör yüklerine dayalı geçerlilik değerleri, iç muhasebe bilgi sistemi boyutunun güvenilirlik düzeyi (0,839) ve dış muhasebe bilgi sistemi güvenilirlik düzeyi (0,850) oldukça yüksek çıkmaktadır. Son olarak çalışmanın bağımlı değişkenini oluşturan firma performansı finansal ve pazar performans boyutu olarak yüksek düzeyde güvenilirlik değerleri (0,811 ve 0,799) ile iki faktörde tasnif edilmektedir. Ayrıca gerek güvenilirlik değerlerini düşürmesi gerekse çakışık faktör yüküne sahip olması nedeniyle teknoloji yönetimine ait '*öğrencilerin teknolojik alanlara olan ilgisi firmamız için teknoloji geliştirmede önemlidir*' ifadesi analizlerden çıkarılmıştır.

Açıklayıcı faktör analizi sonuçları doğrultusunda ortaya çıkan alt bileşenler doğrultusunda, araştırma hipotezlerini de test etmek amacıyla değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri bulmak için çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak bağımsız değişkenlerden rekabet yoğunluğu, işbirlikçi ve koruyucu teknoloji yönetimi, iç ve dış muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeylerinin finansal performans bağımlı değişkeni üzerindeki etkiyi inceleyen çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4. Muhasebe bilgi sistemleri ile finansal performans arasındaki regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Std. Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	Tol.	VIF
(Sabit)	1.741	.331	-	5.266	.000	-	-	-	-
<i>RY</i>	.116	.065	.111	1.784	.076	.170	.113	.892	1.121
<i>İBTY</i>	.073	.050	.103	1.459	.146	.106	.093	.689	1.452
<i>KTY</i>	.156	.041	.247	3.780	.000	.169	.235	.805	1.243
<i>İÇMBS</i>	.137	.063	.152	2.180	.030	.262	.138	.707	1.414
<i>DIŞMBS</i>	.133	.057	.171	2.347	.020	.285	.148	.648	1.543
Bağımlı değişken: Finansal Performans									
R: 0.400 R ² : 0.160 F: 9.319 p:0.000 Durbin-Watson: 1.723									

Tablo 4 incelendiğinde, koruyucu teknoloji yönetimi, iç ve dış muhasebe bilgi sistemi değişkenleri ile finansal performans değişkeni arasında ikili ilişkilerde sırasıyla (.235, .138, .285) orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir. Öte yandan bağımsız değişkenlerin finansal performans değişkeni ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki sergilemekte (R: .400, R²: .160, p: .000) ve finansal performans açısından toplam varyansın %16'sını açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları ele alındığında ise, koruyucu teknoloji yönetimi, iç ve dış muhasebe bilgi sistemlerinin kullanım düzeyleri finansal performans üzerinde anlamlı düzeyde ve pozitif yönlü etkisi görülmektedir. Bu doğrultuda H3_A, H4_A ve H5_A hipotezleri kabul edilirken H1_A ve H2_A hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 5 firmaların rekabet yoğunluğu algılarının, işbirlikçi ve koruyucu teknoloji yönetimlerinin, iç ve dış muhasebe bilgi sistemlerinin pazar performans üzerindeki etkisini inceleyen analiz sonuçlarını vermektedir. Bu doğrultuda bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren analiz sonuçları yansıtılmaktadır.

Tablo 5. Muhasebe bilgi sistemlerinin pazar performans üzerindeki etkisi

Değişkenler	B	Std. Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	Tol.	VIF
(Sabit)	2.132	.279	-	7.060	.000	-	-	-	-
<i>RY</i>	.119	.060	.120	2.002	.046	.137	.127	.892	1.121
<i>İBTY</i>	.001	.046	.001	.019	.985	.019	.001	.689	1.452
<i>KTY</i>	.094	.038	.158	2.493	.013	.134	.157	.805	1.243
<i>İÇMBS</i>	.382	.057	.449	6.650	.000	.415	.374	.707	1.414
<i>DIŞMBS</i>	-.055	.052	-.075	-1.061	.290	.179	-.068	.648	1.543
Bağımlı değişken: Pazar Performans									
R: 0.459 R ² : 0.210 F: 13.064 p:0.000 Durbin-Watson: 1.533									

Tablo 5 incelendiğinde, rekabet yoğunluğu, koruyucu teknoloji yönetimi ve iç muhasebe bilgi sistemi kullanım düzeyi değişkenleri ile pazar performans değişkeni arasında ikili ilişkilerde sırasıyla (.137, .157, .374) orta düzeyde ve bu değişkenlerle anlamlı bir ilişki görülmektedir. Yine VIF değerleri arasında 10'dan yüksek bir değer ve tolerance değerleri arasında 0.20'nin altında bir değer gözlenmediği için bağımsız değişkenler arasında çoklu

bağılantılılığın olmadığı sonucuna varılabilir. Dahası Durbin-Watson katsayısı (1.533) bağımsız değişkenler ile hata terimleri arasında sorunlu bir ilişkinin bulunmadığını ifade etmektedir. Öte yandan bağımsız değişkenler birlikte pazar performans değişkeni ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki sergilemekte ($R: .459$, $R^2: .210$, $p: .000$) ve pazar performans açısından toplam varyansın %21'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları ele alındığında ise, rekabet yoğunluğu, koruyucu teknoloji yönetimi ve iç muhasebe bilgi sistemlerinin kullanım düzeyleri pazar performans üzerinde anlamlı düzeyde ve pozitif yönlü etkisi gözlenmektedir. Bu doğrultuda $H1_B$, $H3_B$ ve $H4_B$ kabul edilirken $H2_B$ ve $H5_B$ reddedilmiştir.

Araştırmanın bir diğer modelini ifade eden muhasebe bilgi sistemi kullanım düzeyi bağımlı değişkenlerinden iç muhasebe bilgi sistemi bağımlı değişkeni üzerinde rekabet yoğunluğu, işbirlikçi ve koruyucu teknoloji yönetimi bağımsız değişkenlerinin etkisini inceleyen sonuçlar Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. RY, İBTY ve KTY değişkenlerinin İÇMBS üzerindeki etkisi

Değişkenler	B	Std. Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	Tol.	VIF
(Sabit)	3.088	.339	-	9.113	.000	-	-	-	-
RY	.068	.077	.059	.889	.375	.105	.057	.905	1.105
İBTY	.127	.057	.162	2.220	.027	.164	.140	.738	1.355
KTY	.024	.049	.035	.499	.618	-.042	.032	.806	1.240
Bağımlı değişken: İç Muhasebe Bilgi Sistemleri Kullanımı (İÇMBS)									
R: 0.177 R^2 : 0.031 F: 2.658 p:0.049 Durbin-Watson: 1.655									

Tablo 6 ele alındığında, işbirlikçi teknoloji yönetimi iç muhasebe bilgi sistemi kullanım düzeyi (İÇMBS) ile (.164) anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki sergilemektedir. Bu kapsamda İÇMBS kullanımını, rekabet yoğunluğu, işbirlikçi ve koruyucu teknoloji yönetim değişkenlerinin %3,1'lik düzeyde açıklamaktadır ($R: .177$, $R^2: .031$, $p: .049$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre, işbirlikçi teknoloji yönetim iç muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeyini anlamlı düzeyde ve pozitif yönlü etkilemektedir. Bu doğrultuda $H7_A$ kabul edilirken $H6_A$ ve $H8_A$ reddedilmiştir.

Dış muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeyi üzerinde rekabet yoğunluğu, işbirlikçi ve koruyucu teknoloji yönetim değişkenlerinin etkisinin incelendiği çoklu regresyon modeli sonucu Tablo 7'deki gibidir.

Tablo 7. RY, İBTY ve KTY değişkenlerinin DİŞMBS üzerindeki etkisi

Değişkenler	B	Std. Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	Tol.	VIF
(Sabit)	1.870	.376	-	4.979	.000	-	-	-	-
RY	.164	.085	.122	1.935	.054	.207	.116	.905	1.105
İBTY	.266	.063	.294	4.206	.000	.310	.252	.738	1.355
KTY	.038	.054	.046	.695	.488	-.094	.042	.806	1.240
Bağımlı değişken: Dış Muhasebe Bilgi Sistemleri Kullanımı (DİŞMBS)									
R: 0.335 R^2 : 0.112 F: 10.384 p:0.000 Durbin-Watson: 1.465									

Tablo 7 incelendiğinde, rekabet yoğunluğu (RY) ve işbirlikçi teknoloji yönetim (İBTY) değişkenleri ile dış muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeyi (DİŞMBS) ile sırasıyla (.207,

.310) orta düzeyde ve anlamlı ilişkilere sahiptir. DIŞMBS kullanım düzeyini RY, İBTY ve KTY bağımsız değişkenleri %11.2 oranında açıklamaktadır. Regresyon katsayıları ve t-testi sonuçları ele alındığında rekabet yoğunluğu ve işbirlikçi teknoloji yönetim değişkenleri anlamlı düzeyde ve pozitif yönde dış muhasebe bilgi sistemlerini kullanma düzeyini etkilemektedir. Bu kapsamda H6_B ve H7_B kabul edilirken H8_B reddedilmiştir.

Tablo 8’de firmaların rekabet yoğunluğunun teknoloji yönetime etkisi ile ilgili sonuçlar verilmektedir. Firmaların rekabet yoğunluğunun işbirlikçi teknoloji yönetim ve koruyucu teknoloji yönetimdeki değişim üzerindeki etkisi gösterilmektedir.

Tablo 8. Rekabet yoğunluğunun işbirlikçi teknoloji yönetim üzerindeki etkisine dönük sonuçlar

Değişkenler	B	Std. Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r	Tol.	VIF
(Sabit)	1.188	.322	-	3.694	.000	-	-	-	-
RY	.453	.090	.305	5.046	.000	.305	.305	1.000	1.000
Bağımlı değişken: İşbirlikçi Teknoloji yönetim									
R: 0.305 R ² : 0.093 F: 25.465 p:0.000 Durbin-Watson: 1.757									

Tablo 8 ele alındığında, rekabet yoğunluğu değişkeni ile işbirlikçi teknoloji yönetim değişkeni arasında ikili ilişkilerde (.305) orta düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir. Öte yandan rekabet yoğunluğunun işbirlikçi teknoloji yönetim değişkeni ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki sergilemekte (R: .305, R²: .093, p: .000) ve işbirlikçi teknoloji yönetim açısından toplam varyansın %15.8’ini açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları ele alındığında ise, rekabet yoğunluğunun işbirlikçi teknoloji yönetim üzerinde anlamlı düzeyde ve pozitif yönlü etkisi gözlenmektedir. Diğer taraftan koruyucu teknoloji yönetim üzerinde rekabet yoğunluğunun anlamlı etkisi gözlenmemiştir (R: .095, R²: .009, p: .134). Bu doğrultuda H9_A hipotezi kabul edilirken H9_B reddedilmiştir.

Araştırmada ilk önce geçerlilik ve güvenilirliği test edilen veriler, açıklayıcı faktör analizi yardımıyla bazı alt bileşenlere ayrılmıştır. Bu doğrultuda ortaya konan çoklu regresyon analizi sonuçları ile hipotezler test edilmiştir. Araştırma bulgularına dayalı hipotezlerin genel durumu Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Araştırma hipotezlerinin kabul/ret durumu

Hipotez Kodları	Hipotezler	Onay Durumu
H1 _A	Rekabet yoğunluğunun artması firmaların finansal performanslarını artırır.	Ret
H2 _A	Firmaların işbirlikçi teknoloji yönetimi artması finansal performanslarını artırır.	Ret
H3 _A	Firmaların koruyucu teknoloji yönetimi artması finansal performanslarını artırır.	Kabul
H4 _A	Firmaların iç muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerinin artması finansal performanslarını artırır.	Kabul
H5 _A	Firmaların dış muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerinin artması finansal performanslarını artırır.	Kabul
H1 _B	Rekabet yoğunluğunun artması firmaların pazar performanslarını artırır.	Kabul
H2 _B	Firmaların işbirlikçi teknoloji yönetimi artması pazar performanslarını artırır.	Ret
H3 _B	Firmaların koruyucu teknoloji yönetimi artması pazar performanslarını artırır.	Kabul

H4 _B	Firmaların iç muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerinin artması pazar performanslarını artırır.	Kabul
H5 _B	Firmaların dış muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerinin artması pazar performanslarını artırır.	Ret
H6 _A	Rekabet yoğunluğunun artması firmaların iç muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerini artırır.	Ret
H7 _A	İşbirlikçi teknoloji yönetimi artması firmaların iç muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerini artırır.	Kabul
H8 _A	Koruyucu teknoloji yönetimin artması firmaların iç muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerini artırır.	Ret
H6 _B	Rekabet yoğunluğunun artması firmaların dış muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerini artırır.	Kabul
H7 _B	İşbirlikçi teknoloji yönetimi artması firmaların dış muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerini artırır.	Kabul
H8 _B	Koruyucu teknoloji yönetimi artması firmaların dış muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeylerini artırır.	Ret
H9 _A	Rekabet yoğunluğunun artması firmaların işbirlikçi teknoloji yönetimini artırır.	Kabul
H9 _B	Rekabet yoğunluğunun artması firmaların koruyucu teknoloji yönetimini azaltır.	Ret

5. Sonuç ve tartışma

Bu çalışmada rekabet yoğunluğunun teknoloji yönetimine ve her iki kavramın muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeyine ve firma performansına etkileri tartışılmaktadır. Araştırmanın bir diğer amacı ise muhasebe bilgi sistemlerinin firma performansına nasıl etki ettiği. Araştırma sonuçlarından keşfedici bulgular, rekabet yoğunluğu kavramının tek bileşenden oluştuğunu göstermektedir. Diğer taraftan teknoloji yönetimin işbirlikçi teknoloji yönetimi ve koruyucu (tutucu/engelleyici) teknoloji yönetimi boyutları, muhasebe bilgi sistemlerini kullanım düzeyinin firma içi ve firma dışı kullanım düzeyi ve son olarak firma performansının finansal performans ve pazar performansı boyutları ortaya konmuştur. Bu keşfedici boyutlandırmalar doğrultusunda oluşturulan yeni alt boyutlara verilen isimler ve bunlar arasındaki etkileşimsel ilişkiler ele alınmıştır. Teorik çerçevede de bahsedildiği üzere ortaya konan model ve hipotezler doğrultusunda değişkenler arasındaki etkiler çoklu regresyon analizine tabi tutulmuştur.

Değişkenler arasındaki ilişkilerden ilk olarak firmaların finansal performansına etki eden kavramlar üzerinde durulabilir. Regresyon analizi sonuçlarına göre, firmaların finansal performansı üzerinde anlamlı ve pozitif yönde etkisi olan değişkenler firma içi (t: 2.180; p: 0.30) ve firma dışı (t: 2.347; p: 0.020) muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeyi ile koruyucu teknoloji (t: 3.780; p: 0.000) yönetimidir. Finansal performans kısa vadede ve rakamsal çıktılara dayandığı için muhasebe bilgi sistemlerini ilgilendiren gerek firma içi gerekse çevresel koşullara dönük dinamizm yakalamak için firma dışı kullanımının objektif ve sürekli bilgi sunulması sayesinde her iki bileşende anlamlı etkiye sahiptir. Firmalar muhasebe bilgi sistemlerinin dışarıya bilgi aktarımını sağlıklı ve sürekli yaparsa yeni yatırımlar, müşteriler ve nihayetinde karlılığı artırma, satış ve pazar hacmini genişletme ve büyüme gibi çıktılara yol açacaktır. Diğer taraftan firma içi stratejik kararların verilmesinde etkin ve etkili kullanılan MBS yöneticilerin en önemli hedeflerinden biri olan finansal performansa da yansıyacaktır. Kısaca biri firma içindeki etkinliği artırırken diğeri firmayı dış çevresine karşı iyi

konumlandırıp rekabetçi üstünlük sağlayacaktır. Firmaların MBS'yi aktif ve efektif kullanmaları firma içindeki kaynakların etkin, iç kontrolün eksiksiz ve sayısal verilerle firma içindeki insan unsurunun davranışsal eğilimlerinin yönlendirilmesi ve en nihayetinde firmanın karlılığının artmasına olanak tanımaktadır (Patel, 2015). Diğer taraftan firmanın yasal zorunluluklar gereği hazırlaması gereken vergi ve benzeri prosedürlerin eksiksizliği sağlanarak dış bilgi kullanıcılarına zamanında ve doğru bilgilerin sunulması bunun da yine firma performansına olumlu yansımaları mümkündür. Yani firma içini ilgilendiren operasyonel ve özellikle firma dışını ilgilendiren karar verme mekanizmaları açısından etkili ve verimli çıktılar sunacaktır. Nitekim çalışmanın bulgularını destekleyen literatürde benzer çalışmalar bulunmaktadır (Saeidi, 2014; Patel, 2015; Karahan, 2019; Onaolapo ve Odetayo, 2012; Soudani, 2012). Salehi ve diğerleri (2015) MBS ile örgütsel etkinlik arasında güçlü bir ilişki olduğunu, yani muhasebe bilgisine erişimin organizasyonel etkililiğe yol açacağını ortaya koymuştur. Yine Ganyam ve Ivungu (2019) MBS'nin firmaların finansal performansı üzerine etkilerini incelemiş ve genel olarak bu sistemin maliyet sonuçlarının önemine değinilmiştir. Aynı çalışma, MBS'nin bilgi teknolojisi bileşeninin, firmaların kayıtlarını takip etmelerini ve muhasebe raporlarını üretmelerini ve finansal işlemlerin hızlanmasını kolaylaştırması nedeniyle şirketlerin finansal performansları üzerinde en büyük etkiye sahip oldukları gözlenmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkenlerinden pazar performansı üzerinde, rekabet yoğunluğunun (t:2.002; p: 0.046), koruyucu teknoloji yönetimi (t:2.493; p: 0.013) ve firma içi muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeyinin (t:6.650; p: 0.000) anlamlı ve pozitif yönde etkisi teyit edilmiştir. Yani firma içindeki yönetsel süreçleri ve performans hedeflerini yakalamak için firma içine dönük muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanılması firmaların pazarlama departmanlarının da başarısını arttırmaktadır. Diğer taraftan rekabetin yoğunluğu arttıkça firmaların pazara dönük başarısı önemli düzeyde artış göstermektedir (Koç, vd., 2017; Andrevski, vd., 2014; Yıldız ve Sayın, 2019). Son olarak teknoloji yönetiminde koruyucu (tutucu) teknoloji yönetimi benimseyen firmaların daha fazla pazar performansı çıktıları gözlenmektedir. Rehab (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, Suudi Arabistan'daki 137 KOBİ'de muhasebe bilgi sistemlerinin kurumsal performans üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma, MBS kullanımının maliyetlerin azaltılması, kalitenin artırılması ve karar vermenin etkinliği açısından kurumsal performansın iyileştirilmesini kolaylaştırdığını bulmuştur. Dahası Hosain (2019) Bangladeş'te KOBİ'lerin MBS kullanımının organizasyonel performansla anlamlı ve pozitif ilişkisini teyit ederek bu çalışmaya destek vermektedir. Yine Prasad ve Green (2015), firmaların rekabet avantajları, pazar payları, aktif getirisi ve öz kaynak karlılığı gibi genel performans çıktılarının üzerinde dinamik MBS geliştirmenin pozitif etkisi olduğu ve kuruluşlara değer kattığını vurgulamaktadır. Son olarak Sudan'da yapılan bir başka çalışmada, MBS'nin organizasyonel performansa anlamlı ve pozitif etkisi teyit edilmiştir (Stephen, 2017). Son olarak bu çalışma, Türkiye'deki KOBİ'lerin koruyucu (tutucu) teknoloji yönetiminin firmaların finansal ve pazar performanslarına anlamlı etkisini ortaya koyan ilk çalışma niteliğindedir. Bu nedenle daha kapsamlı çalışmalarla bu değişkenlerin tekrar teyit edilmesi oldukça önemlidir.

Dış muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeyleri üzerinde ise, rekabet yoğunluğu (t:1.958; p: 0.050) ve işbirlikçi teknoloji yönetimi (t:4.396; p: 0.000) değişkenlerinin anlamlı

ve pozitif yönlü etkileri gözlenmiştir. Araştırmanın bir diğer regresyon sonuçlarına göre, iç muhasebe bilgi sistemleri kullanım düzeyi üzerinde işbirlikçi (t:2.686; p: 0.008) teknoloji yönetimin anlamlı ve pozitif etkisi gözlenmiştir. Son olarak işbirlikçi teknoloji yönetimin (t:5.046; p: 0.000) de rekabet yoğunluğu üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi teyit edilmiştir. Bu sonuçlar muvacehesinde işbirlikçi teknoloji yönetimi, firmaların içeride ve dışarıda aktif şekilde MBS'yi kullanmalarını gerekli kıldığı ve bunu başaran firmaların daha başarılı oldukları söylenebilir (Soudani, 2012). Öyle ki yönetim bilgi sistemlerinin alt bileşenlerinden biri olan muhasebe bilgi sistemleri ile ilgili bilhassa bilgiye dayalı teknolojilere yönelmeleri ve bu doğrultuda başarılarını sürdürülebilir kıldıklarını gösteren çalışmalar (Barros, vd., 2020), bu çalışma için MBS ve teknoloji yönetimi ilişkisine dönük sonuçlara destek sağlamaktadır. Dahası çalışma koruyucu teknoloji yönetim anlayışının MBS için herhangi bir anlamlı etkisini göstermemektedir. Bu da günümüz yoğun rekabet ortamında ayakta kalmak için işbirlikçi stratejilerin daha elzem olduğunu anlatmaktadır. Nitekim Oyun Teorisi'nin temel felsefesinde de işbirlikçi stratejilerin firmaların en fazla getiriye elde ettiklerini varsayımını teyit eder. Firma dışında aktif bir şekilde MBS kullanımı rekabetin yoğunluğunun artmasıyla da önemli bir araç olduğu ortaya çıkmaktadır. En nihayetinde işbirlikçi teknoloji yönetimi sektördeki rekabet yoğunluğunu da arttıracaktır. Bu sonuç, Çin gibi gelişmekte olan bir ülkeden elde edilen verilerle, işbirlikçi firma davranışlarının rekabet yoğunluğu ile karşılıklı bir etkileşimde bulunduklarını teyit ederek desteklenmektedir. İşbirliğinin, bilhassa teknolojik ve bilgi temelli, kilit kaynakların sağlanması ve meşrulaştırılması yoluyla bir firmanın algıladığı rekabet yoğunluğu tetiklenmekte olduğu söylenebilir (Wu ve Pangarkar, 2010). Bu rekabet yoğunluğunun artması beraberinde firma pazarlama performansını, firma dışı MBS kullanımını beraberinde getireceği gözlenmektedir.

Birçok KOBİ karar verme performanslarını arttırmak için daha fazla MBS kullanımına ihtiyaç duymaktadır. Bu da sonuç olarak KOBİ'lerin verimliliğini, karlılığını ve performansını geliştirecektir. Araştırmalar kapsamlı şekilde MBS kullanan KOBİ'lerin rekabet avantajı sağlayabildiklerini göstermektedir (Harash, vd, 2014; Akram, vd, 2019). Yöneticiler öncelikle faaliyetlerini yürütmek için finansal ve komplike riskleri ortaya koyduktan sonra iç kontrol sistemlerini tasarlamak, uygulamak ve değişimleri izlemekle sorumludurlar. İç kontroller genellikle finansal bilgileri bir şirkette taşımak için birincil işlevi olan şirketin muhasebe bilgi sistemlerine odaklanır. Bu nedenle, iç kontroller yöneticilerin muhasebe faaliyetlerinin performans üzerindeki etkinliğini izlemelerine ve ölçmelerine yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda bir organizasyonun yönetilmesinde ve bir iç kontrolün sisteminin uygulanmasında MBS'nin rolü çok ehemmiyetlidir. Irak endüstri şirketleri üzerinde yapılan bir çalışmada, muhasebe bilgi sisteminin finansal performansla ilişkisinde iç kontrolün aracılık rolünü vurgulayarak, bu sayede finansal performansın daha da iyileşeceği vurgulanmıştır (Al-Waeli, vd., 2020). Yönetimin karar vermesi için en önemli sorulardan biri MBS'nin bilgi iletişimi ve kontrolü için kurumsal gerekliliklere uyması ile ilgilidir. MBS bu çalışma bazında önemli katkılara sahip görülse de faydaların maliyetleri aştığı böyle bir sistemin satın alınması, kurulması ve kullanılması oldukça faydalı olacaktır. Aslında hedeflerin tutarlı ve etkin bir şekilde yerine getirilmesini sağlayan faaliyetler dizisinden oluşan performansı, MBS gibi doğru şeffaf ve kritik bilgi sağlayıcı bir araç (bilginin kalitesi arttıkça başarı da artar) kaliteli ve güvenilir bilgiler doğrultusunda arttıracaktır. Şirketlerde yönetim kaliteli ve güvenilir

bilgiler ortaya koyan faaliyetlerle uğraşmaktadır. Kalite bilgisi, bir kuruluşun rekabet avantajlarından biridir. Firmalar yönetim kararlarına destek olması için MBS gibi kritik araçları kullanırlar. Böylece yönetim, firmanın hedeflerine ne ölçüde ulaştığını ölçmek ve beklenmedik sonuçları ya da takip gerektiren olağan dışı koşulları belirlemek için mevcut performans hakkındaki bilgileri bütçelere, tahminlere, önceki dönemlere ya da diğer ölçütlerle karşılaştırır (Francis ve Olayemi, 2016). Bu noktada bir firmanın varlık sebeplerinden olan büyümek, karlılık, rekabet avantajı gibi önemli yönetsel kavramları, günümüz organizasyonel yapılarında, bilgiye dayalı teknoloji ve muhasebe bilgi sistemlerinin iyi yönetilmesi, bunu başaran firmayı farklılaştıracaktır.

KAYNAKÇA

Ahmetoğulları, K. (2014). Rekabet Stratejilerinin Uygulanmasında Yönetim Muhasebesinin Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Akram, B., Jarah, F., Binti, T., ve Iskandar, M. (2019). The Mediating Effect of Acceptance Of Using AIS on The Relationship Between The Accounting Information Systems And Financial Performance in Jordanian Companies. *International Journal of Research And Innovation in Social Science*, 3(6): 256-263.

Al-Waeli, A. J., Hanoon, R. N., Ageeb, H. A., ve Idan, H. Z. (2020). Impact of Accounting Information System on Financial Performance With The Moderating Role of Internal Control In Iraqi Industrial Companies: An Analytical Study. *Jour of Adv Research in Dynamical & Control Systems*, 12(8): 246-261.

Andrevski, G., Richard, O. C., Shaw, J. D., ve Ferrier, W. J. (2014). Racial Diversity And Firm Performance: The Mediating Role of Competitive Intensity. *Journal of Management*, 40(3): 820-844.

Barros, M.V., Ferreira, M.B., Prado, G., Piekarski, C.M. ve Picinin, C.T. (2020). The Interaction Between Knowledge Management And Technology Transfer: A Current Literature Review Between 2013-2018. [The Journal of Technology Transfer](#), 45(5): 1-22.

Bellak, C.J. ve Weiss, A. (1993). A Note on The Austrian "Diamond". *MIR: Management International Review*, 33: 109-118.

Cano, C. R., Carrillat, F. A., ve Jaramillo, F. (2004). A Meta-Analysis Of The Relationship Between Market Orientation And Business Performance: Evidence From Five Continents. *International Journal of Research in Marketing*, 21(2): 179-200.

Covin, J. G., ve Slevin, D. P. (1989). Strategic Management of Small Firms in Hostile And Benign Environments. *Strategic Management Journal*, 10(1): 75-87.

Croteau, A.M., ve Bergeron, F. (2001). An Information Technology Trilogy: Business Strategy, Technological Deployment And Organizational Performance. *The Journal of Strategic Information Systems*, 10(2): 77-99.

Dinç, E. ve Abdioğlu, H. (2009). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi; İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21): 157-184.

Francis, U. ve Ayoola-Akinjobi, O. (2016). Accounting Information System as AIDS to Managerial Performances. 4(10): 1-7.

Ganyam, A.I. ve Ivungu, J.A. (2019). Effect of Accounting Information System on Financial Performance of Firms: A Review of Literature. *IOSR Journal of Business And Management (IOSR-JBM)*, 21(5): 39-49.

Gatignon, H., ve Xuereb, J. M. (1997). Strategic Orientation of The Firm And New Product Performance. *Journal of Marketing Research*, 34(1): 77-90.

Gündogmus, M. E., ve Köroğlu, C. (2016). Pazarlama Bilgi Sistemi İle Muhasebe Bilgi Sistemi Arasındaki İlişkinin Stratejik Pazarlama Muhasebesi Açısından İncelenmesi: X Otel İşletmesinde Uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakis*, 16(50): 1-20.

Güzel, T. ve Mersin, Z. (2007). Bilgi Teknolojilerinin İşletmelerin Muhasebe Uygulamalarında Yarattığı Değişim. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, 35: 172-177.

Hakala, H. (2011). Strategic Orientations in Management Literature: Three Approaches to Understanding The Interaction Between Market, Technology, Entrepreneurial And Learning Orientations. *International Journal of Management Reviews*, 13(2): 199-217.

Harash, E., Al-Timimi, S., ve Alsaadi, J. (2014). The Influence of Finance on Performance of Small And Medium Enterprises (SMES). *Technology*, 4(3): 161-167.

Hosain, M. S. (2019). The Impact of Accounting Information System on Organizational Performance: Evidence from Bangladeshi Small & Medium Enterprises. *Journal of Asian Business Strategy*, 9(2): 133.

Isa, A. (2017). The Impact of Computerized Accounting Information System on Management Performance in Public Sector in Nigeria: Problems And Prospects. *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 4(12): 80-83.

Jarah, B.A.F. ve Iskandar, T.B.M. (2019). The Role of Characteristics of Accounting Information Systems in The Improve The Financial Performance of Jordanian Companies. *IJCIRAS*, 1(11): 32-45.

Jusoh, R., ve Parnell, J. A. (2008). Competitive Strategy And Performance Measurement in The Malaysian Context: An Exploratory Study. *Management Decision*, 46(1): 5-31.

Kao, C., Wu, W.Y., Hsieh, W.J., Wang, T.Y., Lin, C. ve Chen, L.H. (2008). Measuring The National Competitiveness of Southeast Asian Countries. *European Journal of Operational Research*, 187(2): 613-628.

Karahan, A. (2019). Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımının Örgütsel Performansa Etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(3): 61-80.

Kirca, A. H., Jayachandran, S., ve Bearden, W. O. (2005). Market Orientation: A Meta-Analytic Review And Assessment of Its Antecedents And Impact on Performance. *Journal of Marketing*, 69(2): 24-41.

Koç, F., Biçimveren, L., ve Çınar, B. (2017). Firma Yenilikçiliği ve İhracat Performansı Arasındaki İlişki Üzerinde Rekabet Yoğunluğunun Düzenleyici Etkisi. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 11(21): 77-98.

Laforet, S. (2008). Size, Strategic, And Market Orientation Affects on Innovation. *Journal of Business Research*, 61(7): 753-764.

Nzuve, S.N.M. ve Omolo E.A. (2012). A Study of The Practice of The Learning Organization And Its Relationship to Performance Among Kenyan Commercial Banks. *Problems of Management in The 21. Century*, 4: 45-56.

Onaolapo, A. A., ve Odetayo, T. A. (2012). Effect of Accounting Information System on Organizational Effectiveness: A Case Study of Selected Construction Companies in Ibadan, Nigeria. *American Journal of Business and Management*, 1(4): 183-189.

Patel, B.P. (2015). Effects of Accounting Information System on Organizational Profitability. *International Journal of Research and Analytical Reviews*, 2(1): 72-76.

Porter, E.M. (1990). The Competitive Advantage of Nations. *Harvard Business Review*.

Porter, Michael E. (2008). Stratejiyi Şekillendiren Beş Rekabet Kuvveti. (Çev. İnan, 2016), İstanbul: Optimist yayınları,

Prasad, A., ve Green, P. (2015). Organizational Competencies And Dynamic Accounting Information System Capability: Impact on AIS Processes And Firm Performance. *Journal of Information Systems*, 29(3): 123-149.

Rehab, U. (2018). The Impact of Accounting Information System on Organizational Performance: The Context of Saudi's SMEs. *International Review of Management and Marketing*, 8(2): 69-73.

Saeidi, H. (2014). The Impact of Accounting Information Systems on Financial Performance-A Case Study of TCS-India. *Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences*, 4(4): 412-417.

Salehi, M., Dashtbayaz, M.L., Bahrami, M. and Teymoori, E. (2015). The Effect of Implementation Of Accounting Information System on Efficiency, Profitability And Productivity of Smes in Iran. *Banks And Bank Systems*, 10(3): 79-86.

Sinkula, J. M., Baker, W. E., ve Noordewier, T. (1997). A Framework For Market-Based Organizational Learning: Linking Values, Knowledge, And Behavior. *Journal of The Academy of Marketing Science*, 25(4): 305-318.

Soudani, S.N. (2012). The Usefulness of an Accounting Information System for Effective Organizational Performance. [International Journal of Economics and Finance](#), 4(5): 136-145.

Stephen, D.L. (2017). Accounting Information System And Organisational Performance in Selected Ngos in Juba. *South Sudan*.

Sürmeli, F. (1996). Muhasebe Bilgi Sistemi. *Anadolu Üniversitesi*.

Tasleem, M., Khan, N., ve Nisar, A. (2019). Impact of Technology Management on Corporate Sustainability Performance: The mediating role of TQM. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 36(9): 1574-1599.

Wiklund, J., ve Shepherd, D. (2005). Entrepreneurial Orientation And Small Business Performance: A Configurational Approach. *Journal of Business Venturing*, 20(1): 71-91.

Wu, J., ve Pangarkar, N. (2010). The Bidirectional Relationship Between Competitive Intensity And Collaboration: Evidence from China. *Asia Pacific Journal of Management*, 27(3): 503-522.

Yıldız, B., ve Sayın, B. (2019). Süreç Yönetiminin Ürün İnovasyon Performansı Üzerindeki Etkisinde Rekabet Yoğunluğunun Düzenleyici Rolü. *Business And Economics Research Journal*, 10(2): 575-586.